

אברהם כהנא

ר' אברהם כהנא, הסופר, איש המידע וחוקר המקרא, מת אתמול בבוקר בתל-אביב.

אחרי מיטתו הלכו בני המשפחה (הגית שני בניו ובת) וקהל סופרים, מורים ואנשי מועצה. ליד הקבר (בין קברות הסופרים בבית הקברים הישן בת"א) אמר ג. גריני בלש דברי הספר בשם אגודת הסופרים. בן 71. עלה לארץ בתרס"ג. היה מורה בבית המדרש למורות על שם לוינסקי וג' הל במשך שנים את ספרית "שער ציון" בת"א.

נסטר הסופר, החוקר וחלוץ הפרשנות העברית המדעית לתנ"ך, ר' אברהם כהנא ז"ל, שהשנה מלאו חמישים שנה לפעולתו המדעית בעברית. הוא נולד בכפר על יד ז'יטומיר בשנת תרל"ה (דצמבר 1874) ונחפרסם כבר בצעירותו כחוקר עברי בכמה וכמה תחומים. הוא פתח בחקר תולדות ישראל הוציא בשלהי המאה שעברה ביגרפיות של ר' משה חיים לוצאטו (רמח"ל) ור' ישראל בעל שם טוב ובראשית המאה — את ספרו ההיסטורי הנאה "קורות היהודים ברומא" (בעקבות ספרם הנודע של פינגלשטיין וריגר). תוך חקר ההיסטוריה עסק גם בחקר הלשון והוציא ספר דקדוק עפ"י שד"ל, שתיקנו מחדש בארץ במהדורה חדשה. חיבתים אלה שהראו על שקדנותו המפליאה של המחבר הועמדו זמן קצר לאחר כך בצל, מש" הופיעו בתרס"ג (1903) ספר בראשית בפירושו המדעי, ושהיה הראשון בסידרת פירושים מדעיים לתנ"ך בהשתתפות למדנים מומחים ובעריכתו. חידוש רב ועצום היה אז בפירוש זה ועל כן ההדים המרובים בספרות העברית בימים ההם, שעיקרם עידוד למפעל ולמבצעו. בפירוש זה הובאו בפעם הראשונה בלבוש עברי מסקנות בקורת המקרא של טובי חכמי הגויים, ורבים מקוראי עברית השקודים במורח נודעה להם מפי פירוש זה ספרות החקר הלועזית שענינה המקרא. הוא עצמו פירש את בראשית, שמות ובי מדבר, אולם בראשית עבודתו ידע למי שוך למפעלו את חכמי ישראל שישבו במערב וכתבו לרוב בלשונות הגויים. וכזה הוא שבפירוש מדעי זה השתתפו בן השאר: ר' צבי כרץ חיות ז"ל (בפני

רוש לתהלים), ויבדלו לחיים ארוכים ד"ש קרויס ורבים אחרים. אם נגרר יותר בפירושו הראשונים אחרי חכמי הגויים, ידע גם אז לבור את דבריהם ולילך אחרי די הגדול והמעמיק בפרשנים הנוצרים בשלהי המאה הי"ס אבגוסט דילמאן ופירושו המפוארים. קמעא קמעא עבר לדרכי האחרת והוא מיווג תמצית חקירות הגויים עם מיטב הפרשנות העברית במשך הדורות. במיווג זה מצויינים פירושו לאויב, משלי, עזרא ונחמיה. ובי דרך זו כיוון גם את פירושי המשתתפים. ליד פירוש התנ"ך העסיקוהו גם הספרות שלאחר המקרא — ספרי הגנוזים והחיצוניים, שנשארה עד ימיו בלבושה הזר ובלבושו העברי של יצחק זעקל פרנקל ("כתובים אחרונים"). הוא שהי עז להוציא לפני כעשר שנים בתרגום עברי את כל אותה הספרות עוד בטרם שהמדע העברי עסק וסיכם בפניה זו את החקר. מפעל זה (הספרים החיצוניים לתורה, לנביאים ושאר ספרים חיצוניים עם מבואות ופירושים בהשתתפות כמה למדנים) עורר אף הוא אהדה מרובה שביטוי לה היה פרס ביאליק שקיבל על כך מעיריית תל-אביב, כשם שקמו עוררין על דרך המדע שקופת בו.

העיסוק בתנ"ך שהיה כל עולמו ואף ענין שיחותיו בעל פה לא דחק את התחומים האחרים — כינוס ספרי יסוד בספרות ישראל ותרבותו והוצאתם במהדורות חדשות. הוא שהעניק לקורא העברי רי את האנתולוגיה ל"ספרות ההיסטורית הישראלית" ואת "ספר החסיידות" זכר מהדורות חדשות לנסיעת דוד הראובני לאבטוביגרפיה של מציגה (חיי יהודים דה"), יוסיפון, כפורי המעשיות של ר"ן מברצלוב ועוד. אף מכך לא הניח ידו — הוציא מחדש תרגומיו העבריים של י. ז. זלקינדסון (יע"כ) לשקספיר.

חן מיוחד היה נסוך על סגנונו העברי. סגנון תלמיד חכם עברי עתה מצוין בו ידע לסגלו להגך כתיבה מהנה בצורתה בשנים האחרונות תיכן הוצאת אנתולוגיה מקיפה על תרבות ישראל במשך הדורות. הניח בכתובים בין השאר מבוא לתנ"ך ששיקע בו רוב ידיעה ובקיאות רחבה. הוא היבר גם מלוקי רוסיה עברי שהי לן מהלכים רבים בשעתו. פטירתו — אבדה גדולה למדע העברי.